

ISSN 2308-8885

Мистецтво Та Світа

№ 1-2(75-76)'2015

• ХУДОЖНЯ КУЛЬТУРА • ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ •

Засновано в жовтні 1996 р. Виходить чотири рази на рік

Засновники: МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ, НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ, КІЇВСЬКА ДИТЯЧА АКАДЕМІЯ МИСТЕЦТВ

Журнал включено ВАК України до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук (бюлетень ВАК №5/2010 р., постанова президії ВАК України від 14 квітня 2010 р. №1-05.3)

Рекомендовано вченою радою Інституту проблем виховання НАПН України (протокол № 3 від 26.03.2015 р.)

Редакційна колегія: Л. М. Масол (голова), І. Д. Бех, О. В. Гайдамака, В. Г. Кремень, Л. Т. Левчук, Н. Є. Миропольська, О. М. Олексюк, О. Я. Савченко, О. В. Сухомлинська, М. І. Чембержі, О. Л. Шевнюк

Art & Education № 1-2 (75-76) 2015

Зміст		Contents	
<i>Шевнюк О.</i>	Костюм Північного Відродження в контексті вивчення світової художньої культури	<i>Shevnyuk H.</i>	the Northern Renaissance costume in the context of the study of world artistic culture in secondary schools
	2		2
<i>Капалбаєв О., Шайгозова Ж.</i>	Система «уста-шакирт» как традиционный способ хранения и передачи знания (на примере тюркской культуры)	<i>Kapalbaev O., Shaygozova J.</i>	System «Usta-shakirt» as a traditional way of storing and transferring knowledge (by the example of Turkic culture)
	8		8
<i>Шкільнік С., Бєсшапошнікова Т., Новикова Н.</i>	Музичні фізкультхвилинки в початковій школі	<i>Shkolnik S., Besshaposhnikova T., Novykova N.</i>	Music physical activity breaks in elementary school
	12		12
	Використання мультимедійних технологій у вокально-хоровій роботі в основній школі		Usage of multimedia technologies in the process of vocal and choral activity in general school
<i>Чорний С.</i>	Вокальна підготовка майбутніх учителів музики	<i>Chorny S.</i>	Vocal training of future music teachers
	17	<i>Dorosh T.</i>	Lecture-concert «Cultural and educational program of European studies»
<i>Дорош Т.</i>	Лекція-концерт «Культурно-освітня програма з європейських студій»		21
	21	<i>Krasnova N.</i>	Lecture-concert «Cultural and educational program of European studies»
<i>Краснова Н.</i>	Формування світовідображення в учнів засобами декоративно-прикладного мистецтва		26
	26	<i>Nichkalo S.</i>	Formation of students' reflection of the world by means of arts and crafts
<i>Ничкало С.</i>	Мистецтво архітектури в естетичному вихованні школярів		31
	31	<i>Vlasova V.</i>	The art of architecture in the aesthetic education of pupils
<i>Власова В.</i>	Комплекс мистецтв у формуванні уявлень про світ у молодших школярів		37
	37	<i>Matveeva O.</i>	Influence of the system of the arts on formation of the primary schoolchildren's conception of the world.
<i>Матвєєва О.</i>	Різновиди хвилювання школярів у процесі сценічних виступів		45
	45	<i>Matveeva O.</i>	Varieties of the schoolchildren's performance excitement during stage performances.
<i>Богута В.</i>	Виховний потенціал позашкільного танцювального творчого об'єднання	<i>Boguta V.</i>	Educational potential of the out-of-school dance creative union
	49		49
<i>Таран В.</i>	Діалогічність на уроках художньої культури	<i>Taran V.</i>	Dialogicness at artistic culture lessons
	53	<i>Kalinichenko O.</i>	The calendar-thematic lesson planning course «Fine arts» (4 cl.)
<i>Калініченко О.</i>	Календарне планування уроків курсу «Образотворче мистецтво» (4 кл.)		58
	58	<i>Aristova L.</i>	The calendar-thematic lesson planning course «Musical arts» (4 cl.)
<i>Аристова Л.</i>	Календарне планування уроків курсу «Музичне мистецтво» (4 кл.)		62
	62		62
<i>Масол Л., Гайдамака О., Очеретяна Н., Колотило О., Макарова Л., Макарова В., Сухомлинова І.</i>	Ювілейні дати 2015 року	<i>Masol L., Gaydamaka E., Ocheretyana N., Kolotilo E., Makarova I., Makarova V., Sukhomlinova I.</i>	Jubilee 2015
	68, 79		68, 79
	Календарне планування уроків курсу «Мистецтво» (4 кл.)		The calendar-thematic lesson planning course «Art» (4 cl.)
	69		69
	Сумщина в долях трьох геніїв		Sumy region in fate of three geniuses
	74		74
	Генрі Ягодкін – автор картин-ілюстрацій до праслов'янського епосу «Мадонна під яблуною» Івана Дряпаченка		Henry Yagodkin – the author of paintings to the pra-Slavonic epic «Madonna under the Apple Tree» by Ivan Driapachenko
	76	<i>Nikolaeva T.</i>	«Madonna under the Apple Tree»
<i>Ніколаєва Т.</i>	Івана Дряпаченка		77
	77		77
	ДО НОТНОГО ЗОШИТА		TO MUSIC NOTE-BOOK
	39-42		39-42

УДК 75("18": "19") (Іван Дряпаченко)

Ніколаєва Тетяна Олександрівна,
старший науковий співробітник Центрального державного архіву зарубіжної україніки

«МАДОННА ПІД ЯБЛУНЕЮ» ІВАНА ДРЯПАЧЕНКА

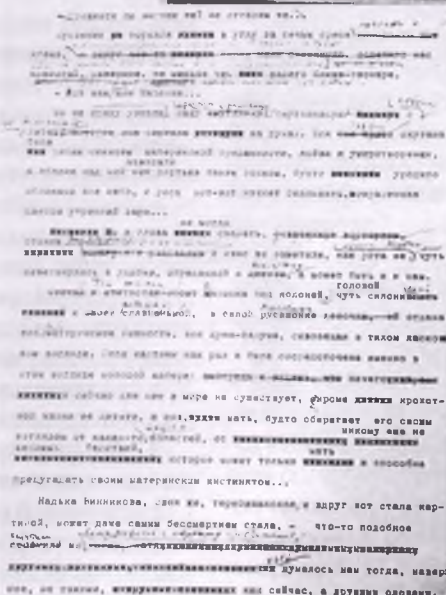
Іван Кирилович Дряпаченко (04.08.1881, с. Василівка, Полтавська губ. – 24.12.1936, там же). У 1894 р. вступив до Київської рисувальної школи, у 1898 р. до Московського училища живопису, скульптури та архітектури (звання некласного художника). 1903–1911 рр. вчився у ВХУ при Академії мистецтв у Петербурзі. У 1911 р. за твір «Саломея» отримав звання художника з живопису. У 1912 р. – пенсіонерська поїздка до Італії, де митець створив полотно «Святе сімейство», за яке одержав III премію ім. А. Куїнджі. 1913 р. – друга поїздка за кордон – звітна картина «Поминальний день у Флоренції». Під час Першої світової війни митець перебував у військово-художньому загоні «Трофейної комісії». У 1917 р. повернувся до Василівки, працював учителем малювання і співів. У 1930-ті рр. створив низку робіт з народної тематики. Помер Дряпаченко внаслідок нещасного випадку. Місцезнаходження більшості його творів невідоме. Частина живопису і графіки І. Дряпаченка зберігається в музеях України, Російської Федерації і Республіки Білорусь. Досліджували творчість художника А. Терещенко, Б. Литовченко, Д. Косарик, О. Гончар.

«Безіменно він жив. Його в нас так просто й звали: Художник». Цими рядками починається розділ, присвячений визначному українському художнику і графіку І. Дряпаченку в автобіографічному романі О. Гончара «Твоя зоря» [3]. У цьому творі знаменитий письменник розповідає про своє, тоді ще молодого сількора, знайомство з Художником ранкової зорі та одну з останніх картин майстра – «Мадонна під яблуною», про яку, крім О. Гончара, не згадує жоден із дослідників творчості І. Дряпаченка.

Вважалось, що Олесь Гончар почав друкуватися в газеті Козель-

І. Дряпаченко та його картина «На буряках». Фото О. Юренка, 1934 р. (З журналу «Україна» № 35, 1981)

**Машинопис оповідання «Художник
утренней зари»
з правками О. Гончара.
ЦДАМЛМ України**

щанського району Полтавської області «Розгорнутим фронтом» після закінчення Бреусівської семирічної школи [5]. Однак його допис «Неписьменні навчаться» (про налагодження освіти в с. Хорішки) та перший невеликий нарис «На буксир» (с. Бреусівка) були опубліковані кількома роками раніше [1, 2]. Тобто, майбутній письменник почав співпрацю з газетою ще школярем. Саме на початок 1930-х рр. припадає його незабутне знайомство з художником І. Дряпаченком, який мешкав у селі Василівка того ж району. П'ятдесят років по тому корифей української літератури переповів про митця на сторінках своєї книги. Із щоденника О. Гончара (07.09.1981):

«В цьому році минає 100 років від дня народження Івана Кириловича Дряпаченка, напівзабутого, трагічної долі художника. Це згадками про нього навіяний розділ «Художник ранкової зорі» [роману «Твоя зоря»]. В романі О. Гончар розповідає про зустрічі з І. Дряпаченком, його характер, зовнішній вигляд і згадує два його живописних полотна – «На буряках» і «Мадонна під яблуною». О. Гончар писав: «А вже як були ми студентами, з радістю перечули від друзів про нашого майстра: знов нібито взявся за своїх «Буряківницю». (У 1934–1937 рр. О. Гончар учився в Українському технікумі журналістики в Харкові). У 1934 р. картина «На буряках» демонструвалася на обласній виставці в Харкові, через рік – на VI Республіканській художній виставці в Києві. На жаль, її композиція відома лише за фотографією, яку зробив у 1934 р. майбутній письменник О. Юренко, який разом з О. Гончаром працював у газеті «Розгорнутим фронтом». Зі споминів О. Юренко: «Я попросив Івана Кириловича сфотографуватися на тлі своєї картини... Сьогодні переді мною оживає та картина. Скільки щастя, скільки радості світиться ранковою зорею на обличчях трудівниць [...] а буряки смарагдові, дорідні». Як і О. Гончар, О. Юренко згадував про роботу І. Дряпаченка в газеті «Розгорнутим фронтом». Він писав, що художник вирізав також заставки та заголовки на лінолеумі [6].

Наприкінці розділу «Художник ранкової зорі» О. Гончар вперше дав опис «Мадонни під яблуною»:

«— Ось вам моя Мадонна...

Впізнали ми її одразу, нашу вишневоцоку Надьку, стоїть, тримає мале дитя біля грудей. Вся вона мовби оповита тихим сяйвом материнської відданості, любові й злагоди, а блискучі яблука над нею з-поміж листя навісають таким рясним вінком, наче все небо вродило ними і роса ось-ось із них скапле разом із соковитим цвітом вранішньої зорі...

Не могли ми й слова вимовити від захвату, зацікавлені, вражені, і явно помітили, як уста її ворухнулись в усмішку, зверненій до дитятка чи, може, й до нас.

Так оце вона, оце його заповітне творіння... Свіжа й барвіста стоїть наша степова Мадонна під яблуною, злегка схилившись до своєї славненької, в білій льолі дитини, їй віддана вся ніжність, вся дума-задумка, що нею промениться материнський, сповнений тихої ласки погляд. І найбільша сила картини була якраз зосереджена в цьому погляді молоді матері: дивишся і бачиш, що нічого, крім немовляти, зараз для неї на світі не існує, є лише це крихітне життя, і вона його мовби чатує, оберігає поглядом від якихось напастей, від невідомих, нікому не чутних ще небезпек, що, може, тільки вона їх і передчуває своїм материнським інстинктом...

Надька Винниківна, своя ж тернівщанська людина, стала живописом, може, навіть самим безсмертям стала – щось подібне ми відчули тоді, хоча, певне, думалось не такими, як нині, словами» [3].

Але картина, можливо, – це просто вдалий художній прийом? Адже образ Мадонни проходить через весь роман письменника. До того ж, опис картини міститься в літературному творі, а не в щоденнику, листах чи опублікованих споминах О. Гончара. Крім того, події початку 30-х рр. і 1976–1980 роки створення роману «Твоя зоря» віддалені у часі, який у пам'яті стирає все.

Відомо, що О. Гончар почав вести щоденник лише з 1943 р., однак залишилися його архівні документи, які свідчать, що крім розділу в романі «Твоя зоря», письменник присвятив І. Дряпаченку самостійне оповідання «Художник утренней зари». Його чернетка зберігається у ЦДАМЛМ України і містить прізвище молоді жінки (Віннікова), що позувала художнику, стать немовляти (дівчинка) та одне слово з опису Надії Віннікової – смуглянка [4]. Зрозуміло, що в художньому творі можна прибрати такі подробиці, навіть попри те, що роман автобіографічний. Але для дослідження творчості художника вони мають велике значення. Тому що їх можна вважати доказами існування «Мадонни під яблуною». До того ж, якщо письменник згадує в романі відому роботу І. Дряпаченка «На буряках», то чому може викликати сумнів розповідь про «Мадонну...»? Адже у митця чимало творів, які з різних причин не відомі дослідникам.

Удова письменника Валентина Гончар підтвердила автору, що планувалося видати окреме оповідання «Художник утренней зари»; чому цього не сталося, вже не пам'ятає. На важливе запитання: чому І. Дряпаченка не вказано за прізвищем чи хоча б за ім'ям та по батькові, як інших героїв роману, – В. Гончар відповіла, що в кінці 70-х рр., коли писався роман, «ім'я художника не звучало», тобто його прізвище не було відоме широкому загалу шанувальників мистецтва. Тому О. Гончар зобразив постать майстра поетично, як Художника з великої літери. На жаль, кілька запитань до В. Гончар (щодо подій 30-х рр.) залишилися без відповіді, оскільки майбутнє подружжя познайомилось у 40-х рр.

Отже, літературні спомины письменника О. Гончара є єдиною згадкою про «Мадонну під яблуною» художника І. Дряпаченка. А питання письменника: «Чи попелом стала [«Мадонна»], чи й зараз ледь усміхнена мандрує світом?» – досі залишається без відповіді.

Таким чином, запропонована стаття, по-перше, представила цікавий методологічний підхід до аналізу художньої літератури, коли за допомогою використання додаткових джерел інформації (книг, періодики, архівних документів тощо) стало можливим ввести в науковий

обіг одразу літературо- і мистецтвознавства нові дані. По-друге, наведений приклад аналізу художнього твору спонукає школяра до творчого переосмислення прочитаного, використовуючи при цьому різноманітні способи й засоби пізнання.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Гончар О. На буксир // Розгорнутим фронтом. – Козельщина. – 1932. – № 127 (295).
2. Гончар О. Неписемні навчаються // Розгорнутим фронтом. Орган Козельщанського РПК, РВК та РРПС. – Козельщина. – 1931. – № 116 (150).

3. Гончар О. Твоя зоря : роман. – К., 1981.
4. Гончар О. Художник утренней зари. – ЦДАМЛМ України, ф. 34, оп. 1, спр. 431, арк. 19.
5. Міцixa Л. Психологічний аналіз творчого потенціалу Олеса Гончара (на матеріалі біографічного методу) // Вісник Прикарпатського національного університету. – Івано-Франківськ, 2010. – Вип. 13. – С. 163.
6. Ніколаєва Т. Повернення з небуття (архівні документи про І. Дряпаченка) // Архіви України. – К., 2013. – № 4 (286). – С. 143–155.

Стаття надійшла до редакції 11.11.2014 р.

ЮВІЛЕЙНІ ДАТИ 2015 РОКУ

До 85-річчя від дня народження

Якутович Георгій В'ячеславович (1930–2000) — український графік, ілюстратор, майстер ліногравюри, ксилографії та офорту, художник кіно, заслужений діяч мистецтв УРСР, народний художник УРСР, член-кореспондент Академії мистецтв СРСР, професор Академії мистецтв України, лауреат Державної премії України ім. Т. Г. Шевченка (1983, 1991).

Якутович відомий майстерними графічними ілюстраціями (переважно дереворитами) до творів «Фата моргана» М. Коцюбинського, «Ярослав Мудрий» і «Свіччине весілля» І. Кочерги, «Козак Голота» М. Пригари, «Захар Беркут» І. Франка, «Кленові листки» В. Стефаніка та ін., гравюрама на історичні теми «Іван Вишенський», «Олег Гориславич», а також циклами на теми українських народних казок, старовинної української музики; листівками за мотивами українських народних пісень («Марічка», «Є у мене топір...» та ін.).

У 1983 році Г.В. Якутовичу було присуджено Національну (тоді Державну) премію України імені Тараса Шевченка за ілюстрування видань: «Повість минулих літ», «Слово про Ігорів похід», «Козак Голота» М. Пригари та збірку «Карби. Чічка. Злодія зловили» М. Черемшини. Другу Шевченківську премію художник одержав у 1991 році у складі творчої групи за вагомий внесок у кінофільм «Тіні забутих предків». Яскрава творчість художника тісно пов'язана з традиціями своєї нації, він розкриває шар її самобутньої культури, шар життя народного і відчуває свою органічність на цьому тлі, невіддільність від рідної землі — України.

Г. Якутович. Фронтиспіс до повісті М. Коцюбинського «Тіні забутих предків». 1963–1966 рр.